

ПОЕТИКА. ВІРШОЗНАВСТВО

<http://doi.org/10.31861/pytlit2024.109.007>

УДК 801.6:821.161.2–1Пач.09

ПРО КОМПОНУВАННЯ ЗБІРКИ ВІРШІВ ВАСИЛЯ ПАЧОВСЬКОГО «РОЗСИПАНИ ПЕРЛИ» (ВЕРСИФІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ)

Борис Бунчук

orcid.org/0000-0002-0302-9875

b.bunchuk@chnu.edu.ua

*Доктор філологічних наук, професор
Кафедра української літератури
Декан філологічного факультету
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Вул. Коцюбинського, 2, 58002, м. Чернівці, Україна*

Наталія Реуцька

orcid.org/0000-0001-5044-0985

reutska.nataliia@chnu.edu.ua

*Аспірантка
Кафедра української літератури
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Вул. Коцюбинського, 2, 58002, м. Чернівці, Україна*

Анотація. Здійснено аналіз збірки Василя Пачовського «Розсіпані перли» (1901) в аспекті відомого в українській поезії початку ХХ століття принципу не розташовувати поруч віршовані твори з однаковою формою. За цією ознакою стисло розглянуто композицію збірок любовних віршів попередників В. Пачовського – І. Франка та П. Карманського. У «Зів'ялому листі» І. Франка (1896) відсутнє розташування поруч поезій із тотожною формою. У збірці П. Карманського «З теки самовбивці» (1899) представлено низку прикладів розташування поруч творів з однаковою формою. Уведено поняття коефіцієнта збігів форми (відношення кількості повторів до кількості віршів збірки). У П. Карманського він становить 8,3 %. У збірці В. Пачовського загалом простежено тенденцію

до розташування поруч творів різної форми. Розглянуто також пари віршів, у яких поет намагається урізноманітнити форму за допомогою строфіки (у творах «Вічно весни повертають...» і «Як зазуля весну чує...»), римування («Шумка» та «Орлиний лет»), уведення системного внутрішнього римування («Ой нависли мої мисли...», «І знов був я на забаві...»). Виділено шість випадків повторень форми в розташованих поруч поезіях. Коефіцієнт повторень форми у збірці – 5 %. Проаналізовано такі пари віршів: «На що їхав на забаву...» та «Ой як море стогне горе...», «Чому то як море філює...» та «Ганусю, схили ся на груди», «Ой нависли мої мисли...» та «І знов був я на забаві...», «Зонці Р. (Ой ти сьмішку, сьмій ся, сьмій!)» та «Як мене дитинний рай», «Дамен-Валс» та «Знов я бачу їх на муку...», «Моя Стефцю, моя зірко...» та «Найдені перли (В альбом Стефані М.)». Показано, що своєрідним «виправданням» збігів форми у «сусідніх» віршах збірки є їхня змістова єдність. Іноді одна поезія виступає продовженням іншої. Запропоновано вивчити у аспекті форми інші збірки поета.

Ключові слова: література; поезія; проза; поетика; тропи; віршування; строфіка; римування.

В українській поезії кінця ХІХ – початку ХХ століття існувала вимога урізноманітнювати форму поетичних творів. Поети намагалися використовувати різні віршові розміри, строфи, способи та схеми римування. На цій основі поставав важливий композиційний принцип, який застосовували вітчизняні автори: при укладанні поетичних книжок не розташовувати поруч твори з подібною або однаковою формою. Досі маємо лише окремі дослідження цього принципу в контексті поетичної творчості Івана Франка (Бунчук 2019), Лесі Українки (Бунчук 2016), Уляни Кравченко (Бунчук 2019).

Питання про те, наскільки враховував версифікаційну вимогу при укладанні збірок віршів В. Пачовський, ще не було об'єктом окремого розгляду у вітчизняному літературознавстві. Відсутність такого дослідження відчутно впливає на повноту наших уявлень про поетові міркування щодо віршованої форми.

Мета статті – установити, наскільки важливою для В. Пачовського була вимога різноманітності форми у процесі укладання першої поетичної книжки «Розсипані перли». Ознаками розрізнення форми вважатимемо розмір, строфічну будову, спосіб

та схему римування або специфіку неримованих закінчень рядків. Використовуємо такі умовні позначення: Я – ямб; Х – хорей; Д – дактиль; Амф – амфібрахій; Ан – анапест; ЯЗ – тристоповий ямб; Я4343 – три- і чотиристоповий ямб; Я2-4 – різностоповий зі зміною довжини рядків від 2-х до 4-ох; Ябцу1 – шестистоповий ямб із цезурним усіченням на один склад; Ябцн1 – шестистоповий ямб з цезурним нарощенням на один склад; Дк – дольник; Тк – тактовик; Акц – акцентний вірш; ПК – поліметрична конструкція; А, В, С, D ... – жіночі рими; а, b, с, d ... – чоловічі рими; а', b', с', d' ... – дактилічні рими; Х, х, х' – неримовані рядки з жіночими, чоловічими і дактилічними закінченнями; п/сх – позасхемний наголос; зр/наг – зрушення наголосу.

«Розсипані перли» В. Пачовського – збірка любовної лірики. У вітчизняній літературі поет мав принаймні два зразки: «Зів'яле листя» І. Франка (1896) та «З теки самовбивця» П. Карманського (1899). Стисло розглянемо їх у цьому аспекті.

До збірки І. Франка «Зів'яле листя» увійшла 61 поезія. Найчастіше автор вдавався до ямбічних – 27 творів (44,2%), хорейчних – 12 поезій (19%), амфібрахічних та силабічних – по 7 (по 11,4%), анапестичних – 4 (6,6%) конструкцій. По одному разові І. Франко використав дактиль, упорядковану різнометричну форму, силібо-тонічу імітацію алкеєвої строфи, неупорядкований різнонаголошений дольник. Відсоток застосованих форм – 87. Окремі з них поет використовував двічі – Я5, катрени, АbАb; Я5, октави, аВаВаВСС; Я5, катрени, несистемне римування; Я4,3,4,3, катрени, аВаВ; Х4, катрени, АbСb; Амф4,3,4,3, катрени, АВАВ; в одному випадку – тричі – Х4, катрени, АbАb. Розташування поруч віршів з тотожною формою немає. Єдиний випадок повторення подібної форми (незначна різниця в римуванні) стосується Х і ХІ віршів «другого жмутку»: «У вагоні» (Д4, катрени, аВсВ) і «Смійтесь з мене, вічні зорі!» (Д4, катрени, аВаВ).

Такого ж версифікаційного принципу дотримувалася й учениця І. Франка Уляна Кравченко (Юлія Шнайдер) у збірці «Prima vera» (1885). І. Франко брав активну участь у виданні цієї книжки.

Не завадить бодай стисло сказати про композицію інших Франкових збірок, виданих до 1901 року. У першій поетовій книжці – «Баляди і розкази» (1876) (14 творів) – він не розташовує поруч

віршів з однаковою формою. У збірці «З вершин і низин» (1887) (47 поезій) подібні щодо форми і розташовані поруч лише твори «На суді» та «Милосердним» (Я4-3, восьмивірші (4+4), римування парних версів з чоловічими та дактилічними закінченнями). Коефіцієнт збігів форми, який вираховується як відношення кількості повторів до кількості віршів, становить 2%. У перевиданні цієї ж книжки 1893 року (201 віршований твір), крім уже зафіксованого у попередній збірці, подібна форма повторюється в таких «сусідніх» творах: «Не люди наші вороги ...» та «Не довго жив я в світі ще ...» (Я4, катрени, аВаВ) і «У цадика» та «З любові» (Амф4,3,4,3, катрени, аВаВ). Коефіцієнт збігів форми – 1,4%.

У збірці «Мій Ізмарад» (1898), що складається зі 105 творів, лише у двох випадках фіксуємо поруч вірші з ідентичною формою. Такими є 5-й і 6-й твори з циклу «Паренетікон» (переділені рядки силабо-тонічного відповідника елегійного дистиха) і 9-го та 10-го творів з цього ж циклу (Я4, катрени, неримовані). Коефіцієнт збігів форм – 2%.

У збірці «Із днів журби» (1900), що її склали 36 творів, для перших двох поезій характерні однакові показники форми: Х4, катрени, АбСб. Коефіцієнт збігів форм – 2,7%. Загальний висновок щодо композиції названих Франкових збірок такий: поет дотримувався окресленого версифікаційного принципу розташування творів, але не абсолютизував його. Більшість зафіксованих «збігів» форми можна пояснити змістовою спільністю таких поезій.

Збірку П. Карманського «З теки самовбивця» написано прозовою та віршами (разом із цитованими налічуємо 60 творів). Найчастіше поет вдавався до ямбічних – 28 (46,6%), амфібрахічних – 16 (26,6%), хореїчних – 14 (23,3%) конструкцій. Найменше застосовано силабо-тонічну поліметричну конструкцію та силабічний вірш 8,6,8,6 (по одному разові). Загалом поет використав 44 форми (66,6% від усіх віршів). Деякі з них автор застосовував двічі (Амф4, різнострофічні, довільне римування; Х4,3,4,3, катрени, АВАВ; Х4,3,4,3, катрени, АбАб), тричі (Я4, катрени, АВВА; Я4,3,4,3, катрени, аВаВ; Я4,3,4,3, аВаВ і abab; Амф4, катрени, ААВВ; Х4, катрени, АбАб), навіть чотири рази (Я4, катрени, АбАб).

Загалом простежено тенденцію до розташування поруч поезій, які відрізняються за формою. Однак фіксуємо чимало відступів. Їх

можна поділити на повтори подібних (незначна різниця в римуванні) і тотожних форм.

Подібні форми: «Пекольний жар; жажда в'ялить ...» (Я4,3,4,3, катрени, аВаВ) та «І я з бідою свій тягнув ...» (Я4,3,4,3, катрени, аВаВ – у двох перших строфах, АВАВ – у двох останніх строфах); «Немов літа минають дні ...» (Я4,3,4,3, катрени, аВаВ – у двох перших строфах і абаб – у двох останніх строфах) та «Скажи-же вже вирок, ох скажи ...» (Я4,3,4,3, катрени, аВаВ); «Нема для нікого ще більшого лиха ...» (Амф4, катрени, ААВВ) та «Кохай мене, любя, – молив без упину ...» (Амф4, катрени, ААВВ, у останній, IV строфі – Амф 4,2,2,4, АВВА); «Як той, що носить в груді рану ...» (Я4, катрени, АбАб) та «Свічки горіли, дим кадила...» (Я 4, катрен, АВАв, одна строфа – ААВВ, є два неримовані рядки). Тотожні форми: «Вітер віє, завіває...: і «Нудно, сумно, душно в груді...» (Х 4, 3, 4, 3, катрени, АВАВ); «Чого так чудно ти глядиш?» та «Чи винна ти, що мов полин...» (Я 4, 3, 4, 3, катрен, АВАв). У двох випадках наявне повторення форми у трьох поезіях поспіль: «І знов немила ніч уплила...», «І доки-ж ще мені страдати...», «Думаю, рвусь, лечу в фантоми...» (Я 4, катрени, АВАв); «Коб' ти знала, як страдаю...», «Буря стогне, вихор виє...», «Ох, ті хвили грози й муки!» (Х 4, катрен, АВАв). Тематична близькість цих віршів очевидна. Коефіцієнт повторів форми становить 8,3 %.

Перейдемо до «Розсипаних перлів» В. Пачовського. Збірка складається зі 116-ти віршів. Переважають хорейні форми: 79 віршів (68 %). Другу позицію посідають ямбічні поезії – 24 (21 %). Далі йдуть амфібрахічні твори – 9 (7,7 %) та одна анапестична поезія (0,8 %). Звернемо увагу на відсутність дактилічних форм. Силабіка представлена трьома віршами (2,5 %). Загалом поет використав 72 віршові форми (62 % від усіх творів), що дає підстави говорити про певну монотонність форм. Наприклад, форму Х 4, 6-вірші, ААВССВ поет застосував 16 (!) разів; форму Х 4, катрени, АВСВ – 6 разів; форму Х 4, 4, 3, 4, 4, 3, 6-вірші, ААВССВ – 5 разів.

У збірці «Розсипані перли» фіксуємо кілька випадків, що засвідчують прагнення поета урізноманітнити форму двох «сусідніх» віршів. Наприклад: третій та четвертий вірші – «Вічно весни повертають...» та «Як зазуля весну чує». Подібність форми продиктована спільною темою – відображенням почуттів,

викликаних приходом весни. Форма першого – Х4, шестивірш, ААвССв. Наведемо строфу поезії:

Вічно весни повертають,
В гаю маї розцвітають,
Як загіє сонця луч –
Буявіє жито яре,
По-під небо, по-над хмари
Грає журавлиний ключ (Пачовський 1901)¹.

У наступному вірші, задля уникнення повтору форми, поет поділяє кожен строфу на дві частини:

Як зазуля весну чує,
Сяде, паде тай закує,
Сьмій ся, сонце; вітре, вій!

З вишні пукне листя яре,
А як дощик рине з хмари,
То веселка блисне в ній! (с. 8).

Форма цього вірша: Х4, тривірші, ААвССв і т.д. Повтору форми вдалося уникнути.

Подібний підхід наявний у передостанньому та останньому віршах збірки – «Шумка» та «Орлиний лет». Схожість їхньої форми зумовлена тематично: обидві поезії є заклик до танцю незалежно від того, чи шумка це, чи коломийка. Форма «Шумки» – Х4, 4, 3, 4, 4, 3, шестивірші, ааВссВ.

Гей всьо горе забувай,
Разом до гульні ставай.
Банда шумки грає!
Ручка в руку, грудь о грудь,
Що болить, тепер забудь,
Май нам процвітає! (с. 140).

Ідентичний ритм властивий першим трьом та останнім трьом строфам «Орлиного лету». Наведемо першу строфу:

¹ Далі, посилаючись на це видання, вказуємо у дужках лише сторінки.

Банда, коломийки грай!
В коломийці щастє – рай,
Молодість і туга –
Грай, мельодіє шумна,
Поголяєм, бо весна
Вже не буде друга! (с. 141).

Ознаки форми: X 4, 4, 3, 4, 4, 3, катрен, aaVссв. Однак 4-та, 5-та і 6-та строфи відмінні за ритмікою. Наведемо четверту строфу:

Гура, гура, хмарою,
Пара мчить за парою
Добувати долі!
Гей на крилах всі летять,
Волі, волі всі хочять,
Ліку на всі болі! (с. 141–142).

Форма цієї строфи: X 3, 3, 3, 4, 4, 3, шестивірші, а'а'VссВ. Три строфи з «іншим» ритмом становлять 33% від цих строф (більше від «допустимих» 25%). Отже, авторові вдалося уникнути тотожності форми у двох віршах.

Намагання урізноманітнити ритміку двох розташованих поруч віршів простежуємо щодо поезій «Сидить лебідь над водою...» і «Летів лебідь попід хмари...». Тематично твори дуже схожі. У першому ліричний герой («Білий лебідь») не може бути разом з «лебідкою» Ганусею, бо її посватав і узяв заміж нелюб («чорний ворон»). Друга поезія – своєрідне продовження попередньої: самотній (без пари) білий лебідь прощається зі своєю лебідкою так: «Може ти ще всьо забудеш, / Видіти мене не будеш, / Жий, як можеш, – я пропав!».

Подібна й форма обох поезій. Обидва твори написані шестивіршами чотиристопового хорею, з окремими силабічними рядками. Утім, римування у кожному з них – специфічне. У поезії «Сидить лебідь над водою...» засвідчено три схеми римування. Перша – AавССв:

Сидить лебідь над водою,
Ходить Гандзя над рікою,
Очи в сльозах ллють ся в даль.
Серед шляху зняв ся копіт,
Їде до Ганусі клопіт,
Їде до Ганусі жаль!.. (с. 68).

Такі римові перегуки властиві першій, восьмій та дев'ятій строфам поезії. Друга схема римування – ААв'ССв' – характерна для другої, третьої, четвертої, шостої та сьомої строф. Наприклад:

Бо не грім гримить на мості,
До Ганусі їдуть гості –
Шлях туманом курить ся!
Їдуть гості на весілле,
А Гануся ламле зілле,
Тяжко, важко журить ся! (с. 68).

Схема римування АВсDEс засвідчена у п'ятій строфі:

А мій милий – лебідь білий,
А мій нелюб – ворон чорний,
А мій батько – соловій!
Лекше згинуть за лебедем
Як за воронем каратись,
Соловію, жалю мій!.. (с. 69).

Поезія «Летів лебідь попід хмари...» складається з двох шестивіршевих строф, які римуються за схемою ААвССв. Отже, ці твори щодо форми подібні, але не ідентичні.

Прагнення уникнути тотожності форми у віршах, розташованих поруч, наявне і щодо поезій «Ой нависли мої мисли...», «І знов був я на забаві...». Форма першої: Х4, катрени, АвСв. У всіх непарних рядках наявна внутрішня рима. У першій строфі внутрішня рима наявна і в парному рядку:

Ой нависли мої мисли,
Як ті хмари на весні,
Напиши-но що дівчино,
Напиши-но що мені! (с. 90).

Форма першої строфи другої поезії: Х4, 3, 4, 3, АВСвва:

І знов був я на забаві.
Дуже добре бавив ся,
Аж не годен розказати –
Кісткою задавив ся (с. 91).

Форма наступних трьох катренів: Х4, АВАВ. Отже, 25% «іншої» форми не роблять ритміку всього вірша відмінною від першого. Тому ми зараховуємо цей випадок до шести повторів ідентичної форми збірок. Розглянемо також інші випадки повторів форми в сусідніх віршах.

Поезії «На що їхав на забаву...» та «Ой як море стогне горе...» є заримованими рефлексіями ліричного героя щодо об'єкта кохання – Ганусі, – Гандзі. У першій з них ліричний герой на забаві зустрічає колишню кохану і переконується, що вона ще любить його, як і він – її. Однак його почуття і дії пов'язані з певними сумнівами:

Я шепнув тобі на ухо,
Що я тебе не забуду;
Горе в серцю стогне глухо –
Чи я слову вірний буду?

Ой чи буду, чи не буду
Йти з Ганусею до шлюбу (с. 43).

Поезія все ж закінчується переконанням, що –

Я Ганусю не забуду,
Мою Гандзю, мою любу! (с. 43).

Твір написано катренами чотиристопового хоря з перехресним римуванням жіночих закінчень (АВАВ).

У перших трьох строфах поезії «Ой як море стогне горе...» подано морально-соціальне осмислення почуття кохання до бідної дівчини («Ой, як тяжко полюбити / Бідну, не до свого стану...»). В останній строфі сумніви завершуються позитивним рішенням («Нащо мені злоте зілля, / Нащо мені теє здасться, / Як не буде задовілля, / Як не буде серцю щастя!»). У передостанній п'ятій

строфі ліричний герой перекреслює також сумніви щодо шлюбного завершення почуттів, висловлених у творі «На що їхав на забаву...»:

Ой, Ганусю, я журю ся,
Та тебе я не покину,
Най від нужди похилю ся –
Станеш мені за дружину! (с. 44).

Отже, змістова близькість поезій – незаперечна. Фіксуємо певні відмінності щодо форми: у «Ой як море стогне горе...» п'ятий рядок має дактилічне закінчення («Ой як тяжко багатому...» $\cup\cup\cup\cup\cup\cup$), п'ятнадцятий і шістнадцятий мають силабічну будову («Така люба, така гожа, / Така добра, така красна!» $\cup\cup\cup\cup\cup\cup\cup\cup\cup\cup\cup\cup\cup\cup\cup\cup$), а в першому, третьому та сімнадцятому віршах наявні внутрішні рими (Ой як море стогне горе..», «Злетів óрел понад море...», «Ой, Ганусю я журю ся»). Однак за основними версифікаційними показниками (розмір, строфіка, римування) поезія щодо форми ідентична віршеві «На що їхав на забаву...» (X4, катрени, АВАВ).

Трикатренна поезія «Чому то як море філює...» і двокатренний вірш «Ганусю, схили ся на груди...» змістовно дуже близькі (страждання ліричного героя, спричинені заручинами молодої Ганусі з іншим). Третя строфа поезії «Чому то як море філює...», у якій відчувається відгомін любовної лірики Г. Гайне, має такий вигляд:

Ганусю, рожевий коралю,
Ганусю, лозино без сили,
Німію з великого жалю,
Нащо з ним тебе заручили? (с. 52).

Поезія «Ганусю, схили ся на груди...» завершується так:

Чи чуєш, як серце кигоче,
А сліз вже нема до розплачу,
Як пукне, закрий мені очи,
Най любчика твого не бачу! (с. 59).

Загалом обидва вірші можуть сприйматися як один, розділений на дві частини, твір. Однакова й форма обох поезій: катрени тристопового амфібрахія з перехресним римуванням жіночих закінчень (АВАВ). Єдина відмінність – внутрішня рима в четвертому рядку другої поезії («Там пука, там стука розпука...»).

Як один, розділений на частини, твір можуть сприйматися й поезії «Зонці Р» та «Як мине дитинний рай...». Перший твір – звертання до зовсім ще молодої «дитинної» і «невинної» «дівчини-лелієчки». Ліричний герой захоплений нею, але крізь власний досвід передбачає її сумне майбутнє:

І те щастя перейде
Тай не будеш знати, де,
Де поділо ся!..
Бога запитай чому –
Так хотіло ся Йому,
Так хотіло ся!.. (с. 78).

Маємо доволі ризикований на той час висновок. Автор пропонує також іншу, розширену, філософську коду в шестирядковій поезії «Як мине дитинний рай...». Основні її положення стосуються не лише дівчини – «лелієчки», а багатьох:

Як мине дитинний рай,
Круті гори провертай –
Перевернуть ся!
Крил у пташки позичай,
Літа свої завертай –
Вже не вернуть ся!... (с. 79).

Форма обох творів однакова – шестивірші Х4,4,2,4,4,2 з римуванням аав' ссв'.

Ідентичність форми (Х4, шестивірші ААВССВ) характерна для двох, розташованих поруч, поезій «Дамен-Валс» та «Знов я бачу їх на муку...». Змістова близькість цих творів – очевидна. У першому з них відтворена психологічна ситуація танцю ліричного героя з його колишньою коханою, а тепер – чужою нареченою. У наступному вірші вона (героїня) вже – чужа дружина.

Наскрізний в обох віршах образ «молодого старого», пізніше

шлюбного чоловіка. Наведемо строфу з «Дамен-Валсу»:

А до мене приближилась
І легенько поклонилась
Сама пані молода:
Стан високий, волос кручий,
Личко яре, зір лискучий,
Як у жерелі вода!.. (с. 101).

У наступному вірші, який є своєрідним продовженням попереднього, ліричний герой спостерігає, як «пошлюбна promenade» його коханої з нелюбом закінчується трагічно:

Чути крик дитини з хати,
Женщина, одіта в шмати,
З немовлятком на руках
Гонить і ричить: «Ти, збую,
Ти забув, забув про тую,
Що ти звів, що ти присяг...» (с. 103).

Тематично пов'язані й розташовані поруч вірші «Моя Стефцю, моя зірко...» та «Найдені перли (В альбом Стефанії М.)». У першому з них ліричний герой звертається до «зірки» «Стефці» зі сподіванням на взаємні почуття. Друга поезія – знову ж – таки звертання до Стефанії. Автор скаржиться новій коханій на Дзюню, яка потоптала його незабудки, у кожній з яких є перлина.

Я ті перли позбираю
І тобі віддам їх, раю,
Перлоцьвіте мрій моїх... (с. 187).

Обидва твори мають ідентичну форму: вони написані шестивіршами чотиристопового хорею з римуванням ААв ССв. Таку форму ми фіксували також у попередньому прикладі. Коефіцієнт повторень форми у збірці становить 5%.

Отже, у збірці В. Пачовського «Розсипані перли» загалом переважає тенденція до розташування поруч творів із різною формою. Простежується також намагання урізноманітнити форму «сусідніх» поезій за допомогою строфіки («Вічно весни

повертають...» і «Як зазуля весну чує...»), римування («Шумка» і «Орлиний лет»), використання унормованого внутрішнього римування («Ой нависли мої мисли...» та «І знов був я на забаві...»). Водночас фіксуємо шість прикладів повторів форми у розташованих поруч поезіях («На що їхав на забаву...» і «Ой як море стогне горе...», «Чому то як море філює...» і «Ганусю, схилися на груди...», «Ой нависли мої мисли...» та «І знов був я на забаві...», «Зонці Р. (Ой ти сьмішку, сьмій ся, сьмій!)» і «Як мине дитинний рай...», «Дамен-Валс» і «Знов я бачу їх на муку...», «Моя Стефцю, моя зірко...» і «Найдені перли (В альбом Стефанії М.)»). Ці пари віршів пов'язані змістом, інколи друга поезія є продовженням першої.

Коефіцієнт повторення форми у збірці В. Пачовського більший, ніж у збірках І. Франка, але менший, ніж у книжці «З теки самовбивці» П. Карманського.

На перспективу варто було б розглянути в аспекті композиції й інші збірки В. Пачовського.

Бунчук, Б. (2016). Про версифікаційну особливість komponування поетичних добірок, ліричних циклів та книг віршів Лесі Українки. *Волинь філологічна: текст і контекст*. № 22: Універсум Лесі Українки, с. 6–24.

Бунчук, Б. (2019). Про версифікаційну особливість komponування поетичних збірок Івана Франка. *Іван Франко: «Я єсть пролог...»*. Матеріали міжнародного наукового конгресу до 160-річчя від дня народження Івана Франка (м. Львів, 22–24 вересня 2016 р.). У 2 т. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, т. 1, с. 479–490.

Пачовський, В. (1901). *Розсипані перли: пісні тай вірші*. Львів, 143 с.

ON THE COMPOSITION OF VASYL PACHOVSKY'S COLLECTION OF POEMS "SCATTERED PEARLS" (VERSIFICATION ASPECT)

Borys Bunchuk

orcid.org/0000-0002-0302-9875

b.bunchuk@chnu.edu.ua

Department of Ukrainian Literature

*Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Kotsiubynsky Street, 2, 58002, Chernivtsi, Ukraine*

Natalia Reutska

orcid.org/0000-0001-5044-0985

reutska.nataliia@chnu.edu.ua

Department of Ukrainian Literature

*Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Kotsiubynsky Street, 2, 58002, Chernivtsi, Ukraine*

Abstract. The article under discussion studies the collection of poems by Vasyl Pachovsky “Scattered Pearls” (1901) in terms of the principle (rather popular in Ukrainian poetry of the early XX century) not to place the poetic works with the same form next to each other. In accordance with this principle, the article also briefly regards the composition of the collections of love poems by V. Pachovsky’s predecessors I. Franko and P. Karmansky. In I. Franko’s “Withered Leaves” (1896), there is no arrangement of verses with similar forms next to each other. However, in the collection “From the Briefcase of a Suicide” (1899), there occur certain cases when the verses with the same forms stand next to each other. Consequently, the article introduces the notion of the coefficient of coincidence of form (the ratio of the number of repetitions to the number of poems in the collection). In P. Karmansky’s collection, it is 8,3 %. In the collection by V. Pachovsky, there is the tendency to place works with different forms next to each other. In addition, the article also considers pairs of verses, in which the poet tries to diversify the form with the help of stanza (for example, in the works “Vichno vesny povertaiut’...” and “Iak zazulia vesnu chuie...”), rhyme (for example, “Shumka” ta “Orlynyi let”), introduction of systematic internal rhyme (for example, “Oi navysly moï mysly...” and “I znov buv ia na zabavi...”). The article identifies six cases of repetition of the form in adjacent poems. The coefficient of form repetition in the collection is 5 %. The following pairs of poems have been analyzed in the article: “Na shcho ikhav na zabavu...” and “Oi iak more stohne hore...”, “Chomu to iak more fyluie...” and “Hanusiu, skhylysia na hrudy...”, “Oi navysly moï mysly...” and “I znov buv ia na zabavi...”, “Zontsi R. (Oi ty s’ mishku, s’ mii sia, s’ mii!)” and “Iak myne dytynnyi rai...”, “Damen-Vals” and “Znov ia bachu ikh na muku...”, “Moia Steftsiu, moia zirko...” and “Found pearls”. It is shown that a kind of «justification» for the coincidence of form in the adjacent poems of the collection is their semantic unity. Sometimes one poem is a continuation of the other. It is proposed to study other collections by the poet in terms of form.

Keywords: literature; poetry; prose; poetics; tropes; versification; stanza; rhyming.

References

Bunchuk, B. (2016). Pro versyfikatsiinu osoblyvist’ komponuvannia poetychnykh dobirok, lirychnykh tsyklyv ta knyh virshiv Lesi Ukraïny [On the versification peculiarities of composing poetry collections, lyrical cycles, and

books of poems by Lesya Ukrainka]. *Volyn' filolohichna: tekst i kontekst*. No. 22: Lesya Ukrainka's Universe, pp. 6–24. (in Ukrainian).

Bunchuk, B. (2019). Pro versyfikatsiinu osoblyvist' komponuvannia poetychnykh zbirek Ivana Franka [On the versification peculiarities of composing I. Franko's collections of poems]. *Ivan Franko: "Ja iest' proloh..."*. International Scientific Conference dedicated to Ivan Franko's 160th birthday (Lviv, September 22–24, 2016). In 2 vols. Lviv : LNU imeni Ivana Franka, vol. 1, pp. 479–490. (in Ukrainian).

Pachovsky, V. (1901). *Rozsypani perly: pisni tai virshi* [Scattered Pearls: songs and poems]. Lviv, 143 p. (in Ukrainian).

Suggested citation

Bunchuk, B. and Reutska, N. (2024). Pro komponuvannia zbirkky virshiv Vasylia Pachovs'koho "Rozsypani perly" (versyfikatsiinyi aspekt) [On the Composition of Vasyl Pachovsky's Collection of Poems "Scattered Pearls" (versification aspect)]. *Pitannâ literaturoznavstva*, no. 109, pp. 7–21. (in Ukrainian).
<http://doi.org/10.31861/pytlit2024.109.007>

Стаття надійшла до редакції 7.03.2024 р.

Стаття прийнята до друку 8.04.2024 р.